

թէ տասը տարի ետքը նորէն այցելեց հին: Գործք Առաքելոցէն գիտենք թէ կեսաբիոյ մէջ երկու տարուան բանտարկութենէ ետքը զատավարութեան համար Հռոմ տարուած էր: Հաւանական կը թուի որ Գործք ԻԸ. 30ին մէջ յիշուած երկու տարուան բանտարկութենէ ետքը ազատ արձակուած ըլլայ եւ շարունակած իր առաքելական գործը հաւանաբար Գաղատիոյ եւ մասնաւորապէս կրիտէի եւ Փոքր Ասիոյ մէջ: Ան իր վերջին ճամբորդութեան ընթացքին կը թուի Տրովպոյէն անցած ըլլայ Միլիտոս եւ անկէ ալ Կորնթոս (Բ. Տիմ. Դ. 13-20): Իր մտազրութիւնն էր անցնիլ Նիկոպոլիս Խալքիոյ նաւահանգիստը (Տիմ. Գ. 12), հաւանաբար հոս է որ կը ձերբակալուի նորէն եւ Հռոմ կը տարուի իր վերջին դատավարութեան եւ մահուան համար: Երեսուն տարիներ ետքը նորէն խռովութիւններ կը ծագին Կորնթոսի մէջ Եկեղեցւոյ հովիւներ ընտրելու վերաբերմամբ, եւ առիթ կուտայ Հռոմի եպիսկոպոս Կղեմէսին գրելու իր թուղթը՝ որ առաքելական շըրջանէն մեղի հասած ամենահին յիշատակաւ բաններէն մէկն է:

Ս. Վ. Մ.

## ԴԷՊՐԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ

50 քուկ, Կորնթոսի եկեղեցին հաստատուիւր:  
52 յ. Ս. Պօղոս կը մեկնի Կորնթոսէն եւ Ապոլոն կը հասնի հոն:

52-55 Ս. Պօղոս Եփեսոսի մէջ:

54 (ամառ). Գղատացւոց ջանքն անդկուիւթիւններ կը տեսնուի երկապառկութեանց եւ անբարոյականութեանց վերաբերմամբ: — Տիմոթէոս Մակեդոնիա կը գրկուի անկէ Կորնթոս անցնելու նպատակով: — Առաքիմ Թուղթը կը սկսի:

54ի վերջեր Սեփանգէս Փարմասոս եւ Ախայիոս Եփեսոս կը հասնին: Իրենց հետ բերելով Կորնթոսի եկեղեցին ճամակ մը, որով լուսաբանութիւններ կ'ազելին կարգի խնդիրներու նկատմամբ:

54ի վերջեր, կամ 55ի սկիզբներ Առաքիմ Թուղթը կը լնցնէ եւ կը դէկէ:

55ի (ամառը) «Տիմուր այցը» անյաջող եւ խիստ Թուղթը:

55ի վերջեր Ս. Պօղոս Եփեսոսէն կը մեկնի Տրովպոյս եւ Մակեդոնիա: — Յաւատարմ Թուղթը (Բ. Կորնթ. Գ. 12. 13) գրուած Մակեդոնիայէն:

55ի սկիզբէն մինչեւ Զառիկ՝ Ս. Պօղոսի երբեք այցը Կորնթոսիցներուն:

56ի Պենտեկոստէին հանգստանալու զրամը կը մատուցուի Երուսաղէմ աղագներուն:

## ԺԱՄԱՆԱԿԱԿՐՈՒ ԷԵՏ

«Վարդան քաջ նահապետ որ վաճենցեր գրեմարմն, վարդապոյն աբեմարդ քաջ պատկերցեր զեկեղեցի»:  
ՇԱՐԱԿԱՆ

Տօնը որուն մտածուածով կը լեցուինք նորէն, խոր է ու ընդարձակ, զի ասով մենք կը զիմաւորենք մեր պատմութեան դարաւոր իրագործումը: Դարեր շինեցին այդ ոգին, որ կը նորոգէ մեր կեանքը առ մէն օր, բարձրօրէն զմեզ շահնցնելու խորհուրդով, հակառակ տաժանելի պայմաններու հարկադրանքին:

Աւարայրը ուղղամալար մը չէ լուի, աւրիւն չէ անոր զաղտնիքը, անկիւս ուղղական ինչ չէ ունի զմեզ երկնքին տաննելու անոր խորհուրդին խառնելու համար: Աւարայրի կարմիր շարանը, հերոսներու շարան մը չէ միայն, այլ ԵՐԱՐԵՐԵՐ, այսինքն մարդերու՝ քրոնջ աւելի մօտ են երկնքին: Այս պատկերն ու մտածումը զմեզ որ զինելու իրարու բաղխող ըմբռնումներու դիմաց, երկու զիրար վանող քաղաքակրթութիւններու եւ ապրումներու առջեւ: Անոնցմէ մէկին ձգտումն է հոգեկանը գերադասել նիւթականէն, իսկ միւսին նախ նիւթականը փրկել: Առաջին տեսակէտի մարդերն էին Վարդանանք, երկրորդին՝ Վասակնանք:

Պատմութիւնը ողորդական պայքարն է ճիւղին եւ հոգիին, զաղափարին եւ եսին, ու պատմութիւնը բնաւ պիտի չկրնայ լուծել այս պայքարը: Ի՞նչ փոյթ թէ պատմութիւնը անողոր է միշտ վերին, բարձւաբարձր արժեքներուն, Վարդանանք հոգեկանը փրկելու հետաժողով եղանակ, զայն նըկատելով աւելի էական, ու չսխալեցան առ նոնք: Ու հայը չէ սխալած, երբ Վարդանանք ողբով եւ օրինակով է շարժեր:

Արեւելեան, ինչպէս նաեւ արեւմտեան մեծ պետութիւնները, անոնք որ նիւթականը հետապնդելու հետաժողով եղանակ, կորսնցնուցին: Հոգեզէն տարրին գերազանցութիւնը, անոր պաշտամունքն է որ վեր կը բռնէ ժողովուրդները, բարեբախտաբար մենք մին եղած ենք այն ժողովուրդներէն՝ որ մարմնէն աւելի հոգիին ապան ենք ըրեր մեր պատմական բազմազան կեանքի ընթացքին: